

Capitolul I. Contenciosul constituțional, disciplină universitară de studiu

Fără îndoială sistemul juridic românesc a cunoscut și cunoaște perfecționări și îmbunătățiri în contextul evoluției societății românești în ultimii ani, urmare firească a deschiderii spre libertate și statul de drept și a integrării României în exigențele Uniunii Europene.

Rigorile juridice contemporane, precum supremația Constituției, constituționalizarea dreptului, aplicarea directă a Constituției și înlăturarea ecranului legii, rolul decisiv al tribunalelor constituționale au impus perfecționări în legislație, jurisprudență și chiar în gândirea juridică.

Facultățile de drept, cele care au menirea de a pregăti juriștii la nivelul cerințelor actuale și de perspectivă au înscris în planurile lor de învățământ noi discipline de studiu precum și disciplina **Contencios constituțional**.

Iată de ce, pentru început, se impun câteva clarificări terminologice, ce nu rămân fără consecințe cât privește conținutul disciplinei, în contextul disciplinelor juridice.

Destul de des se utilizează exprimarea controlul constituționalității legilor. Exprimare completă inițial, știut fiind că instituțiile din acest domeniu au fost create pentru clarificarea raportului dintre Constituție și lege. Instituțiile au evoluat, însă, în conținutul lor, iar astăzi ele trebuie văzute ca realizând **controlul constituționalității**, deoarece în afara atribuțiilor inițiale cuprind și alte atribuții, precum verificarea alegerilor prezidențiale, rezolvarea conflictelor dintre autorități, etc.

De aici și unele denumiri ale disciplinei de studiu. Astfel, Ion Deleanu discută despre **justiția constituțională**, pe ideea, de altfel corectă, că și aici se realizează justiție (se face dreptate). Considerăm că o asemenea denumire este mai potrivită în țările unde tribunalele constituționale sunt incluse în puterea judecătorească (Germania, de exemplu).

Se mai utilizează și exprimarea de **jurisdicție constituțională**. Este o denumire largă, cu referire la o sferă largă. Această denumire se fondează pe ideea conform căreia jurisdicția are o sferă mai largă decât justiția.

Uneori disciplina mai este denumită **arbitraj constituțional**.

Considerăm că, față de ceea ce urmărim în predarea acestei discipline, denumirea adecvată este cea de contencios constituțional. De altfel, Ion

Deleanu arată că justiția constituțională este o justiție exclusivă și concentrată, ea având monopolul contenciosului constituțional.¹

Denumirea de contencios constituțional exprimă posibilitatea rezolvării conflictelor dintre dispozițiile legale și dispozițiile constituționale.

Contenciosul implică un litigiu, un conflict, o procedură contencioasă, contradictorialitate, un proces, părți cu interese divergente.²

Trebuie, fără îndoială, reținut că denumirile sunt convenționale, că rigiditatea în limbaj nu duce la rezolvări. Ca atare, nimic nu se opune ca alte lucrări pe aceeași temă să fie diferit intitulate.

Orice instituție juridică sau politică nouă declanșează în mod firesc o varietate de atitudini, de la simple semne de întrebare până la neînțelegerea și chiar respingerea sa. Această realitate nu poate ocoli nici Curtea Constituțională, creată prin Constituția României din anul 1991³ și perfecționată prin revizuirea din anul 2003 adusă Legii fundamentale prin Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003.

Explicațiile creării unei asemenea autorități statale trebuie căutate într-o multitudine de factori, cauze și condiții, între care dezvoltarea constituțională din ultimii 200 de ani (având ca punct de plecare prima constituție scrisă din lume, anume Constituția S.U.A. din anul 1787), supremația constituției, funcționarea democratică a puterilor publice, statul de drept, exigența protecției libertăților cetățenești, pluralismul politic și implicațiile sale în guvernare, o istorie românească de aproximativ jumătate de secol, în secolul trecut, în care regula a fost nerespectarea constituțiilor, dându-li-se un caracter pur formal. Sunt, în această simplă enumerare, unele din cele mai solide rațiuni în care își găsește legitimarea și Curtea Constituțională. Receptarea corectă a acestor explicații implică, firesc, o anumită cultură juridică, un anumit profesionalism, fiind în afara oricăror îndoieli că justiția constituțională este un domeniu al tehnicii juridice de vârf.⁴

Apariția constituției în lume s-a produs în contextul unor eforturi, idei și teorii printre care separația puterilor, domnia legii, reprezentativitatea și drepturile naturale ale omului au avut o relevanță aparte. Apariția constituției a implicat supremația sa. Iar supremația constituției, ca trăsătură ce exprimă poziția supraordonată a acesteia nu numai în sistemul de drept, ci în întregul sistem social-politic, nu este o simplă teorie, ci o realitate juridică incontestabilă ce trebuie asigurată și garantată. Autoritățile jurisdicționale consti-

¹ I. Deleanu, *Justiția constituțională*, Ed. Lumina Lex, București, 1995, p. 14.

² Vezi și Gh. Țigăeru, *Contenciosul administrativ*, Ed. Lumina Lex, 1994, p. 6.

³ I. Muraru, M. Constantinescu, *Curtea Constituțională a României*, Ed. Albatros, București, 1997, p. 5.

⁴ I. Muraru, M. Constantinescu, *Curtea...*, p. 5.

tuționale au apărut și s-au impus și confirmat în timp ca fiind veritabile garanții ale supremației constituției. Explicațiile sunt simple, deși pătrunderea lor în structurile constituționale, precum și în conștiința civică, s-a produs și se produce lent.¹

Supremația constituției ridică problema unui control al concordanței actelor normative cu Constituția. În acest sens, existau două soluții: ca legea să fie lăsată în afara vreunui control, dând posibilitatea parlamentului să se manifeste ca o putere absolută și nelimitată (soluție evident contrară separației puterilor); găsirea unei „formule” care, respectând poziția parlamentului în stat, să valorifice supremația constituției, echilibrul puterilor și, mai ales, să garanteze libertățile umane. Juriștii au imaginat și au creat instituția „controlului constituționalității legilor”.²

Un asemenea control se putea efectua fără probleme în sistemul ierarhiei statale. Dar totul se oprea la nivelul legii, știut fiind că deasupra Parlamentului nu mai există nicio autoritate, dintotdeauna recunoscându-i-se acestuia o anumită preeminență, exprimată de altfel și prin art. 61 alin. (1) din Constituția României, în formularea „organul reprezentativ suprem al poporului român”. Ca atare, s-a pus problema cine poate controla „legalitatea” legii ca act juridic și în speță concordanța sa cu dispozițiile constituționale.³

Dacă justificarea instituției și exigențele sale au ridicat mai puține probleme, în schimb s-a dovedit a fi delicată, controversată și nuanțată problema de a ști „cine” să efectueze acest control.

Era vorba de stabilirea unei autorități căreia, în afară de profesionalism, să nu-i lipsească cetezanța, curajul, știut fiind că, prin tradiție, parlamentele resping ideea controlului lor, control venit „din afară”. Unele constituții au încredințat misiunea acestui control chiar parlamentului, o soluție politică privită cu mari rezerve de ordin științific pentru multe motive, printre care: neîncrederea în corectitudinea soluțiilor; nu poți fi judecător în propria cauză; este pus parlamentul în situația de a-și critica propria lege; lipsa unor sancțiuni în cazul în care Parlamentul nu și-ar îndeplini această înputernicire etc.

De aceea, cu timpul s-a impus, mai ales, controlul jurisdicțional, realizat fie prin instanțe din sistemul puterii judecătorești, fie prin autorități jurisdicționale distincte și specializate, denumite frecvent curți constituționale, tribunale constituționale, curți de arbitraj.⁴

¹ I. Muraru, M. Constantinescu, Curtea..., p. 5-6.

² *Idem*, p. 6.

³ *Ibidem*.

⁴ *Idem*, p. 7.

Capitolul II. Curtea Constituțională – dimensiunea a statului de drept

§ 1. Istoric

1. În modalitatea sa instituționalizată, **controlul constituționalității** sub dimensiunea sa inițială de control al constituționalității legilor a apărut, pentru prima oară, în Statele Unite ale Americii, pe cale pretoriană, în cauza *Madison versus Marbury*, din anul 1803. Practic, izvoarele istorice ale acestui control se regăsesc în practica jurisdicțională a curților din Anglia, care s-au considerat competente să cenzureze regulile de „statute law” dacă contraveneau regulilor de „common law”.

Deoarece Constituția este elementul de referință al controlului de constituționalitate, o retrospectivă asupra actelor constituționale din istoria statului român se impune.

Constituția în România a apărut mult mai târziu decât constituțiile din țările europene de vest (Franța, Germania, Italia etc.), datorită faptului că epoca modernă, caracterizată prin dezvoltare tehnică, economică, socială și culturală a început în România mult mai târziu față de alte țări precum Anglia, Franța, Olanda, Italia.

Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris din 1858, împreună cu **legea electorală** formează prima Constituție a României. Statutul lui Cuza era o dezvoltare a Convenției de la Paris din 1858, dar în același timp prin el se aduceau importante modificări acestei convenții. Statutul a constituit pentru Principatele Unite unele organisme comune – Comisia Centrală și Curtea de Casație –, prefigurând astfel un model de uniune reală. Interesează mai ales Comisia Centrală care, potrivit art. 32 al Convenției, urma să vegheze la respectarea „dispozițiilor constitutive ale noii organizații a principatelor”, Comisie care reprezintă, așadar, un organ de control preventiv al constituționalității legilor.

Constituția din 1866 a suprimat Consiliul de Stat. Art. 131 al Constituției dispunea: „Consiliul de Stat va înceta de a exista îndată ce se va vota legea menită a prevedea autoritatea chemată de a-l înlocui în atribuțiunile sale, Curtea de Casație se va pronunța ca și în trecut asupra conflictelor de atribuțiuni”, iar prin cea de-a doua modificare a Constituției din 1866, făcută la 8 iunie 1884, s-a prevăzut că „se va putea înființa o comisie permanentă,

care nu va avea alte atribuții decât studierea și elaborarea proiectelor de administrație publică...”. Între anii 1885-1898, proiectele de înființare a unei asemenea „comisii” n-au lipsit, dar ele n-au fost finalizate.¹

În aceste condiții, Domnul avea inițiativă legislativă, dreptul de a sancționa sau nu legea adoptată de cele două Camere și, în calitatea sa de a treia „ramură” a puterii legiuitoare, participa la „interpretațiunea legilor cu drept de autoritate” (art. 34 din Constituție). Se poate deci spune că, cel mult, pe calea sancțiunii și a interpretării obligatorii, Domnul exercita și un „control de constituționalitate”, *a priori* și *a posteriori*.

Art. 93 al Constituției prevedea, în formulări categorice, că Domnul „sancționează și promulgă legile”, și că el „poate refuza sancțiunea sa”. Așadar, șeful statului dispunea de un „veto absolut”², solicitat și obținut în urma stăruințelor sale. Dacă nu a recurs frecvent la această prerogativă, în schimb, uneori, a amenințat cu recurgerea la ea, exercitându-l astfel pe cale deturnată.

Deși rigidă, Constituția din 1866 nu a admis controlul constituționalității legilor.

Cu toate acestea, doctrina³, mai ales în privința constituționalității extrinseci a legilor, precum și jurisprudența⁴, izolat, au admis posibilitatea de control judecătoresc asupra constituționalității, culminând cu instituirea pe cale pretoriană, în 1912, a acestui control.⁵

¹ C. Partheniu, Consiliul de Stat cu atribuții legislative, în noua Constituție a României, Ed. Institutului Social Român, 1922.

² T. Drăganu, Începuturile și dezvoltarea regimului parlamentar în România până în 1916, Ed. Dacia, Cluj, 1991, p. 306.

³ D. Alexandresco, Explicațiunea dreptului civil român, partea I, p. 60.

⁴ Curtea de Casație, sect. II, dec. nr. 110/1886 în Buletinul Curții de Casație, 1886, p. 217.

⁵ În plenitudine și explicit, problema controlului constituționalității legilor pe cale judecătorească s-a tranșat pretorian în „afacerea tramvaielor” Comunei București” (Tribunalul Ilfov, sect. 2, Jurnalul nr. 119 din 2 februarie 1912; Înalta Curte de Casație și Justiție, sect. 1, dec. nr. 261/1912). În esență, considerentele au fost următoarele: a) Tribunalul nu din oficiu și din proprie inițiativă și-a arogat dreptul de a se ocupa de constituționalitatea unei legi și de a o fi anulat, ceea ce ar fi constituit un amestec al puterii judecătorești în atribuțiunile puterii legiuitoare, ci a fost sesizat și chemat să hotărască; b) În baza atribuțiilor ce-i sunt date, puterea judecătorească are în cădere sa aplicarea tuturor legilor, fie ordinare, fie constituționale și dacă o lege invocată este contrară Constituției, ea nu se poate sustrage de a judeca procesul; c) Nu există nicio dispoziție în Constituție prin care să se ridice dreptul puterii judecătorești de a verifica dacă o lege este conformă cu Constituția, dimpotrivă art. 77 obligă pe judecător să presteze jurământul că va observa și aplica legile și Constituția țării; d) Constituția, spre deosebire de legile ordinare, este permanentă și nu se poate revizui decât pe

Prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție a României, din anul 1912, s-a statuat explicit legitimitatea controlului judecătoresc de constituționalitate, astfel încât puterea judecătorească și-a justificat vocația de a sancționa neconstituționalitatea unei legi, consacrand practic principiul supremației Constituției.¹

Constituția din anul 1923 introduce explicit controlul constituționalității legilor.

Prin art. 103 al **Constituției** s-a statuat că: „Numai Curtea în secțiuni unite are dreptul de a judeca constituționalitatea legilor și a declara inaplicabile pe acelea care sunt contrarii Constituției. Judecarea asupra inconstituționalității legilor se mărginește numai la cazul judecat”.

2. În literatura de specialitate² s-a afirmat că din aceste dispoziții constituționale se pot desprinde mai multe **semnificații**:

a) a fost consacrat implicit principiul constituționalității, principiu care cumulează și articulează mijloacele juridice având ca scop asigurarea conformității legilor cu Constituția, din moment ce Curții de Casație i s-a recunoscut „dreptul de a judeca constituționalitatea legilor și de a declara inaplicabile pe acelea care sunt contradictorii Constituției”.

b) dacă anterior adoptării Constituției din 1923, controlul judecătoresc al constituționalității legilor a fost instituit pe cale judecătorească și el a fost acceptat ca atare, după adoptarea acestei Constituții controlul a dobândit o legitimitate constituțională;

c) prin art. 103 al Constituției s-a marcat „trecerea constituțională” de la un control judecătoresc „difuz”, asumat de către toate instanțele judecătorești, la un control judecătoresc „concentrat” atribuit unei Curți de Casație, în secțiuni unite;

d) problema constituționalității unei legi putea fi invocată numai ca o „chestiune prejudicială”, pe cale de excepție, niciodată deci pe calea unei

cale excepțională și cu formele prevăzute de ea; fiind legea de temelie a edificiului social, Constituția se impune prin autoritatea sa tuturor, este legea superioară și suverană și de aceea judecătorul este dator să-i dea preferință.” (C.J. nr. 32 din 29 aprilie 1912, p. 373-376). Precedente însă au existat: Decizia nr. 227/1902 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în „Buletinul Curții de Casație”, 1902, p. 446-447; Decizia nr. 246/1911 al Curții de Apel din București, secț. II în C.J. nr. 5/1912, p. 56-57.

¹ G. Conac, O anterioritate românească: controlul constituționalității legilor în România de la începutul secolului XX până în anul 1938, discurs de recepție la primirea ca membru de onoare al Academiei Române, publicat în volumul „A VI-a Ediție a Zilelor Constituționale Româno-Franceze”, București, 3-4 octombrie 2000. A se vedea și I. Deleanu, Justiția..., p. 141.

² I. Deleanu, Justiția..., p. 142.

acțiuni, distinctă de existența unui proces în curs. Astfel deci, controlul de constituționalitate urma să funcționeze numai la sesizare și totdeauna *a posteriori*, după adoptarea legii și intrarea ei în vigoare;

e) în principiu, problema constituționalității unei legi urma să se tranșeze de către Curtea de Casație, în secțiuni unite, numai după ce procesul în care a apărut incidentul de neconstituționalitate a fost judecat de toate celelalte instanțe, recursul la instanța superioară constituind un mijloc extraordinar de atac;

f) întrucât decizia Curții de Casație în materie de neconstituționalitate se „mărginea numai la cazul judecat”, aceasta producea doar efecte *inter partes*, niciodată efecte *erga omnes*.

3. Constituția din 20 februarie 1938 a conservat, formal, dispozițiile Constituției din 1923 cu privire la controlul de constituționalitate, stabilind în art. 75 că: „Numai Curtea de Casație și de Justiție în secțiuni unite are dreptul de a judeca constituționalitatea legilor și a declara inaplicabile pe acelea care sunt potrivnice Constituției. Judecata inconstituționalității legilor se mărginește numai la cazul judecat”. Așadar, controlul de constituționalitate, ulterior și sancționator, concentrat și pe cale de excepție „la cazul judecat”, a fost păstrat. Totodată a fost păstrat Consiliul Legislativ, care, potrivit art. 72 din Constituție, trebuia „consultat” pentru toate proiectele de legi, atât înainte, cât și după amendarea lor în comisii, afară de cele care priveau creditele bugetare. Totuși, adunările legiuitoare puteau proceda la discutarea proiectelor de legi fără a mai aștepta „aprobarea” Consiliului Legislativ, dacă acesta nu se pronunța în termenul fixat de legea sa organică. S-ar putea spune că, prin intermediul Consiliului Legislativ, implicit, prealabil și preventiv, sub forma unui „aviz” dat proiectelor de legi, în principiu obligatoriu, funcționa și un control de constituționalitate.

Constituția din 13 aprilie 1948 a Republicii Populare Române proclama că organul suprem al puterii de stat și unicul organ legislativ era Marea Adunare Națională (art. 37-38). Inițiativa legislativă aparținea Guvernului sau unei cincimi cel puțin din numărul total al deputaților (art. 55), iar după votarea legii de către Marea Adunare Națională, aceasta se publica în Monitorul Oficial sub semnătura președintelui și a secretarului Prezidiului Marii Adunări Naționale (art. 56).

În aceste condiții, după cum s-a afirmat în literatura juridică¹, cel mult s-ar putea spune că funcționa un control implicit și prealabil de constituționalitate, înfăptuit de însuși organul legiuitor, cu prilejul dezbaterii și adoptării legilor,

¹ I. Deleanu, *Justiția...*, p. 172.

aceasta explicându-se prin faptul că art. 105 al Constituției din titlul privitor la „dispozițiile tranzitorii” sugera supremația Constituției.

Constituția din 27 septembrie 1952 nu a adus modificări esențiale în privința controlului de constituționalitate. Ceea ce particularizează această Constituție este faptul că sacralizează principiul legalității și principiul constituționalității.

Constituția din 21 august 1965 a introdus un anumit sistem de control al constituționalității legilor, prin art. 43 pct. 13, stabilind că Marea Adunare Națională exercita „controlul general al aplicării Constituției” și că numai ea „hotărăște asupra constituționalității legilor”. În acest scop, s-a ales pe durata legislaturii și o comisie constituțională, permanentă și specializată, alcătuită nu numai din deputați, dar și din juriști consacrați ai vremii, fără calitatea de deputați.

Controlul se putea exercita în două modalități:

a) un control prealabil și preventiv asupra constituționalității proiectelor de legi, modalitate introdusă prin Legea nr. 1 din 1969, care a completat art. 53 al Constituției;

b) un control ulterior și sancționator, după adoptarea și intrarea în vigoare a legilor.

Constituția din 8 Decembrie 1991 a receptat modelul european de control de constituționalitate, printr-o autoritate centrală reprezentând o jurisdicție specială și specializată¹, anume Curtea Constituțională, căreia constituantul i-a alocat un întreg titlu, Titlul V, de la art. 140 la art. 145 în forma inițială a legii fundamentale. Curtea Constituțională a constituit o noutate într-un dublu înțeles: pe de o parte deoarece nu exista tradiția unei asemenea instituții jurisdicționale, speciale și specializate de control, pe de altă parte deoarece ea era configurată potrivit unui model de control necunoscut anterior, modelul european, centralizat și ale cărui efecte se răsfrângeau nemijlocit asupra sistemului juridic ca urmare a obligativității *erga omnes* a deciziilor sale.²

Adunarea Constituantă, cu toate rezervele ce le-a exprimat cu privire la structura și, mai ales, atribuțiile Curții Constituționale, a reușit în final „să construiască” o instituție a controlului constituționalității legilor practică și eficientă, în perspectivele căreia trebuie să se creadă. S-ar putea adăuga că față de unele reglementări similare străine, reglementările românești se impun prin faptul că permit accesul cetățenilor la prestațiile Curții Constituționale,

¹ I. Muraru, M. Constantinescu, E.S. Tănăsescu, M. Enache, Gh. Iancu, Interpretarea Constituției – doctrină și practică, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 231.

² *Idem*, p. 234-235.

ceea ce face din această autoritate un real garant al drepturilor și libertăților omului.¹

Din acestea rezultă o altă constatare, în sensul căreia Curtea Constituțională este o valorificare, la dimensiunile exigențelor timpului pe care-l trăim, a experienței românești și din alte țări și cu perspectiva unei integrări organizatorice și funcționale, eficiente și viabile, în structurile juridice europene, potrivit pactelor, tratatelor și convențiilor la care România este parte. Racordarea la instituțiile europene rezultă clar din regulile privind denumirea, modul de desemnare a judecătorilor, rostul și funcțiile Curții Constituționale.²

Existența unei jurisdicții constituționale distincte este o exigență fundamentală în realizarea reală a dimensiunilor statului de drept și democratic și, mai ales, a pluralismului politic, consacrat, prin art. 1 al Constituției, ca valoare supremă garantată.

Curtea Constituțională este o valorificare a tradițiilor europene³, precum și a tradițiilor democratice din România, ea încadrându-se prin structură, împuterniciri și procedură în specificul sistemului constituțional românesc.

§ 2. Modele și funcții ale instanțelor constituționale

4. Înțelegerea rostului și rolului unei Curți Constituționale trebuie să plece de la explicarea rațiunii sale și aceasta se poate desprinde din dezvoltarea constituțională.

Este îndeobște cunoscut și admis că un act normativ trebuie emis de organul de stat competent, în limitele competenței sale, cu respectarea procedurii legale și, mai ales, cu respectarea dispozițiilor din actele juridice normative situate mai sus în ierarhia normativă. Dacă ne imaginăm sistemul normelor juridice ca o scară valorică, la nivelul cel mai înalt aflându-se dispozițiile constituționale, vom observa că verificarea respectării acestei exigențe este posibilă la nivelul tuturor autorităților din sistemul ierarhiei statale, prin activitatea de conducere și control. În momentul în care supremația constituției s-a afirmat ca regulă fundamentală a oricărui sistem juridic s-a pus și

¹ I. Muraru, M. Constantinescu, Curtea..., p. 8.

² *Ibidem*.

³ A se vedea L. Favoreu, Les Cours constitutionnelles, Paris, P.U.F., 1992, p. 3 și urm. Pentru avantajele și dezavantajele acestor două modele și diferențele dintre ele a se vedea și I. Deleanu, Drept constituțional și instituții politice – tratat, Ed. Europa Nova, București, 1996, p. 286-297 și Justiția..., p. 21-33.

problema controlului (din oficiu sau la sesizare) a conformității actelor normative cu Constituția.¹

Dacă justificarea instituției controlului de constituționalitate și exigențele sale au ridicat mai puține probleme, în schimb s-a dovedit a fi delicată, controversată și nuanțată problema de a ști **cine** să efectueze acest control.

Era vorba de stabilirea unei autorități careia, în afară de profesionalism, să nu-i lipsească cutezanța, curajul, știut fiind că, prin tradiție, parlamentele resping ideea controlului asupra lor, control venit „din afară”. Unele constituții au încredințat misiunea acestui control chiar parlamentului, o soluție politică privită cu mari rezerve de ordin științific pentru multe motive, printre care: neîncrederea în corectitudinea soluțiilor; nu poți fi judecător în propria cauză; este pus parlamentul în situația de a-și critica propria lege; lipsa unor sancțiuni în cazul în care Parlamentul nu și-ar îndeplini această imputernicire etc.

5. De aceea, cu timpul s-a impus, mai ales, **controlul jurisdicțional**, realizat fie prin instanțe din sistemul puterii judecătorești, fie prin autorități jurisdicționale distincte și specializate, denumite frecvent curți constituționale, tribunale constituționale, curți de arbitraj.²

A fost firească dezvoltarea modelului american pornind de la specificul familiei de drept „common law”, câtă vreme în acest sistem de drept – common law – precedentul judiciar reprezintă cel mai important izvor de drept.³ În familia dreptului european continental, cunoscută ca familia romano-germanică, din care face parte și dreptul românesc, legea constituie cel mai important izvor de drept, precedentul judiciar fiind cel mult izvor secundar de drept, în special cel al instanțelor naționale supreme. Controlul constituționalității efectuat prin intermediul instanțelor judecătorești clasice este, însă, un control difuz, cu efecte numai la speță și cu privire la părțile aceluși litigiu, legat întotdeauna de principiul autorității de lucru judecat. Practic, succesul controlului constituționalității legilor este legat de instituirea modelului european continental, care constă în exercitarea unui control centralizat, de către o autoritate exercitând o jurisdicție specială și specializată, ale cărei decizii au efecte *erga omnes*. Între modelul european și cel american există numeroase elemente de continuitate, modelul european constituind o modalitate adaptată cerințelor familiei dreptului continental.

¹ I. Muraru, M. Constantinescu, Curtea..., p. 5-6.

² *Idem*, p. 7.

³ I. Muraru, M. Constantinescu, E.S. Tănăsescu, M. Enache, Gh. Iancu, op. cit., p. 229.

Succesul modelului european a depășit granițele Europei, cu precădere după al doilea război mondial, fiind importat în multe state din Asia și Africa.¹

Din examinarea constituțiilor din România am reținut că au fost explicit împuternicite cu acest control: Înalta Curte de Casație și Justiție, în secțiuni unite (1923 și 1939); Marea Adunare Națională (1965). Constituția actuală, prin Titlul V, încredințează acest control Curții Constituționale. Se poate desprinde din cele spuse până aici o constatare: curțile constituționale sunt rezultatul exigențelor dezvoltării constituționale.²

Până la Constituția din anul 1991, nu a existat niciodată o asemenea autoritate publică în istoria constituțională a României. Parlament, Președinte al țării, Guvern, Curte Supremă de Justiție, Curte de Conturi au mai existat în România, dar Curtea Constituțională niciodată mai înainte de iunie 1992, când actuala Curte Constituțională și-a început activitatea, în baza Legii nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea sa.

Acesta este unul dintre motivele principale pentru care înființarea Curții Constituționale a fost și contestată. A prevalat însă exigența alinierii la modelul european, știut fiind că, în prezent, în cea mai mare parte a țărilor europene (dar și în alte continente) funcționează o autoritate distinctă de jurisdicție constituțională, intitulată, cel mai adesea, Curte Constituțională sau Tribunal Constituțional.

6. Practica de până acum a evidențiat că exprimarea pluralismului politic în structurile și deciziile parlamentare, în raporturile majoritate – opoziție, își găsește un garant în Curtea Constituțională, ea fiind instanța căreia opoziția i se poate adresa când majoritatea parlamentară se impune abuziv prin adoptarea unei dispoziții legale contrare Constituției.

Posibilitatea intervenției Curții Constituționale este o garanție a exprimării opoziției parlamentare și un mod de a corecta unele decizii.

Ca și alte autorități similare din alte țări, Curtea Constituțională are, deși foarte limitate, în afara controlului constituționalității legilor, și alte atribuții legitime, în fond, tot prin interesul comun al protecției Constituției și supremației sale.

§ 3. Reglementare juridică

7. **Reglementarea juridică** a unei structuri constituționale prezintă, evident, importanța sa. Mai întâi, trebuie stabilit prin ce categorii de norme

¹ *Idem*, p. 230.

² I. Muraru, M. Constantinescu, Curtea..., p. 7.